

Türk taryhyna garaýşymyz nähili bolmaly?

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 24 января, 2025

Türk taryhyna garaýşymyz nähili bolmaly? TÜRK TARİHİNE BAKIŞIMIZ NASIL OLMALIDIR

XV. Yüzyılda, bizde, belirli bir tarih görüşü vardı: Türk tarihinin en eski çağları olarak Oğuz Han destanından bahsolunur, sonra pek kısa bir Selçuk tarihi anlatılarak Osmanlılara geçilirdi. Böylece eski tarihçiler, Osmanlıları daha mühim ve üstün tutmakla beraber, Türk tarihini bir bütün halinde gözden geçirirlerdi.

Fakat bu tarih görüşü köklenmeden baltalandı. Hele, Hoca Sadeddin gibi bir müverrihin, eserine doğrudan doğruya Osmanlılarla başlamasından sonra, bizim için Türk tarihi sadece “Osmanlı tarihi” olarak kaldı. Ve daha önceki Türklerden, az veya çok, yabancı milletler gibi bahsedilmeye başlandı.

XIX. Yüzyılda Müşir Süleyman Paşa ile başlayan tepki, bu yanlış görüşü sarsmaya başladı. Varlık ve başlangıcımızın Osmanlılardan daha ilerde olduğu anlaşıldı. Eski Türklerden bahseden bölümler okul kitaplarına kadar girmekle beraber, Türk tarihi, sıralanmış bir bütün haline konulmadı. Çünkü çeşitli hükümdar sülâlelerinin zamanları ayrı ayrı devletlermiş gibi ele alınıyor ve Türkler bir çok yerlerde bir çok devletler kurup bunlardan hiç birisini uzun müddet yaşatamamış bir millet gibi gösteriliyordu.

Halbuki gerçek hiç de böyle değildir. Çünkü Türk tarihi aralıksız bir bütündür. Mesele, onu sistemleştirmekten ibarettir.

* * *

Türk tarihine bakışımız nasıl olmalıdır? Bu, pek mühim bir

meseledir. Çünkü Türk tarihi; İngiliz, Alman veya Fransız milletlerinin tarihi gibi ele alınamaz. Bunun sebebi, Türk tarihinin, o milletlerin tarihi kadar basit olmayışıdır.

Bu gün, dünyadaki belli başlı milletlerin nasıl meydana geldiğini biliyoruz. Çünkü bu, tarihin gözleri önünde olmuştur. Halbuki Türk milleti tarih başladığı zaman teşekkül etmiş bulunuyordu.

Bundan başka bu milletlerin tarihi, hemen hemen, hep aynı dar bir alanda geçtiği için, onların tarihlerini sıraya koymak kolaydır. Fakat, Türk tarihi için bu, mümkün müdür? Bazen Çin'de, bazen Mısır'da, bazen Avrupa'da gördüğümüz Türklerin tarihini bir çerçeveye sığdırmak güç bir iş gibi gözükür. Bundan dolayıdır ki şimdiye kadar Türkler, kırk yerde kırk devlet kuran bir millet sayılmış ve Türk tarihini kronolojik bir düzene sokmak teşebbüsü görülmemiştir.

Eskiden, tarihin destanlarla karışık olduğu zamanlarda, Türklerin kafasında daha sistemli bir tarih görüşü vardı. Bu gün, bir çok bilinmeyen gerçekler meydana çıktığı için, artık, o eski görüş ile yetinmek mümkün değildir. Bunun için bir yeni tarih sistemi bulmak zorundayız. Milliyetçi olduğumuz ve büyük Türk birliğine inandığımız için de, tarihimize vereceğimiz sistem, dileklerimize uygun olmalı ve bu sistem, bize yalnız geçmişimizi en parlak şekilde göstermekle kalmamalı, aynı zamanda ilerisi için de yol çizmelidir.

* * *

Bir çok milletler için tarih, bir vatan tarihidir. Meselâ Fransızlar için vatan tarihinden başka bir tarih usulü gütmek mümkün değildir. Bundan dolayı da Fransızlar için millet, o vatan içinde oturan ve birbirine karışan insanların topluluğundan doğan varlık demektir. Çünkü Fransızlar ne Gol, ne Lâtin, ne de Germen olduklarını iddia edebilirler. Bu unsurların hepsinin aynı vatanda karışmasından doğan bir millet oldukları için, vatan tarihini esas olarak almaya mecburdurlar.

Araplar için tarih, bir millet tarihidir. Çünkü, vatanlarının

sınırları değişik kalmakla beraber, bu millet, uzun asırlar devletini kaybetmiş, fakat millî varlığını saklamıştır.

İngilizler içinse tarih, bir devlet tarihidir. Çünkü, vatan dışına çıkınca kültür bakımından İngiliz kalmakla beraber İngiliz'den başka bir isim taşıyan İngilizler esas varlıklarını ana devletlerinde korumuşlardır.

Bununla beraber bu hükümler kesin sayılamaz. Fransızlar için vatan-devlet, İngilizler için devlet-vatan esasının varlığı da söylenebilir. Kesin olan şudur ki, tarihi kuruluşları başka olan milletler için, tarih sistemi de başka başkadır.

Bize Gelince: Bizim şimdiye kadar sahip olduğumuz "Tarihi Görüş"ümüz yanlıştır. Çünkü bizim için millet-devlet esasını kabul etmek millî menfaatlerimiz için daha uygun olduğu halde, biz, millet tarihi şöyle dursun, devlet ve vatan tarihini bile bir yana bırakarak, yalnız sülâle ve rejim tarihini esas olarak kabul ettik. Her sülâleyi bir devlet sayarak, şimdiye kadar, sülâler sayısınca devlet kurduğumuzu ileri sürdük. Fakat düşünmedik ki o kadar devlet kurduksa, bunların hiç birisini da yaşatamamış olduk!

Halbuki elimizde, her zaman bir Türk devleti vardı. Çünkü gerçekte bu kadar devlet kurmuş değil, bu kadar sülâle değiştirmiş bulunuyorduk. Tarihi hayatları uzun olan bütün milletlerde olduğu gibi bizde de bir takım hükümdar sülâleri gelmişti. Başka milletler onları hükümdar sülâleri diye saydıkları halde, biz, ayrı devletler diye kabul ettik. Bu çeşit hükümdar sülâlerinin zamanlarını ayrı devletler olarak kabul etmek elbette ki yanlıştır. İngiltere'de, Fransa'da sülâleler nasıl birbirlerinin ardından gelmişse ve Fransa'da Kapet, Burbon, Orlean, Napoléon; Almanya'da Saksonya, Frankonya, Baviyara, Habsburg; İngiltere'de Anju, Tudor, Stuard devletleri yoksa ve bunlar sadece hanedanlar ise; bunun gibi, Türkelinde de Kun, Gök Türk, Uygur, Selçuk, Osmanlı devletleri yok, sülâleri vardır. Bazen, iki veya daha çok sülâle idaresinde iki veya daha çok siyasî Türk zümresinin bulunması ve bunların birbirleriyle çarpışmaları bu kuralı bozamaz. Nasıl ki Almanya'da düne kadar aynı zamanda hakim olan bir çok sülâleler bazen birbirleriyle çarpıştıkları,

hatta bunlardan bazıları Fransızlar ile birleşerek öteki Almanlara karşı yürüdükleri halde Alman devleti bir devlet sayılıyor idiyse, bizde de aynı şekilde bir devlet olmak gerekir. Eğer bütün milletler tarihlerini bizdeki gibi değerlendirselerdi, o zaman, meselâ İngiltere’de İki Gül savaşında iki devlet bulunduğunu kabul etmek lâzım gelirdi. Yine Fransa’da, kontlukların kuvvetlenip kiral nüfuzunun gücünü kaybettiği zamanlarda, birkaç devlet bulunduğunu kabul etmek gerekirdi. Hele XVIII. ve XIX. Yüzyıllar Almanya’sı, içinden çıkılmaz bir hal alır, belki de Almanya denilen varlığın inkâr edilmesi lüzumu baş gösterirdi.

Bizim tarihimizin, böyle aykırı bir şekilde yazılmasında hanedancılık zihniyeti büyük rol oynamıştır. Hanedanın kutsal bir varlık sayılması, onun düşmesiyle, devletin yok olduğu düşüncesini doğurmuştur. Halbuki, bu gibi hallerde değişen şey, zamanımızın kabine değişimleri ile kıyaslanacak kadar basittir. Meselâ Doğu Türklerinde Gök Türk hanedanının düşüp Dokuz Oğuz hanedanının kurulması yeni bir devlet doğması gibi sayılır. Halkı, sınırları, toprağı, teşkilatı, dili, geleneği aynı olan bu iki devre arasındaki ayrılık, yalnız, yalnız, başlarındaki hanedanın ayrı oluşundandır. Onun için, Gök Türkler ile Dokuz Oğuzlara, nasıl, ayrı iki devlet diye bakabiliriz? Düşünmeli ki, Dokuz Oğuz devresi Gök Türk devresinin tekamülünden başka bir şey değildir. Ve nihayet, eğer, bizdeki hanedan değişimleri başka milletlerdeki hanedan değişimleriyle aynı şartlar içinde olmuyorsa, bunun sebeplerinin milletlerin ruhî farklarında aramalıdır. Şu halde, hanedanları ayrı devlet saymak, hanedancılık zihniyeti ile hareket etmek değil midir?

Bir de günümüzün tarihinden örnek alalım: Osmanlı devleti yıkılmış, onun yerine Türkiye Cumhuriyeti gelmiştir. Bu düşünüş de yanlıştır. Çünkü, bir Osmanlı devleti yoktu ki yıkılmış olsun. Sadece Osmanlı hanedanı vardı. Yıkılan odur. Yâni devlette rejim değişmiştir. İşte o kadar...

Sonra şunu da unutmamak gerek ki, eğer biz, yıkılan sülâleleri devletler gibi gösterirsek, bundan, Türklerin siyasi hayatta istikrara sahip olamadıkları, devletlerini uzun zaman

yaşatamadıkları sonucu da çıkar. Milletlerin ruhiyatı yüz yıllar içinde değişmediğine veya pek az değiştiğine göre, bu, Türkiye Cumhuriyetini de uzun müddet yaşatamayacağımız gibi bir düşünceye yol açabilir. Bundan kazanacak olan da, elbette, biz olamayız.

Milletlerin hayatında iç savaşlar ve karışıklıklar görülür. Fakat bundan, hiçbir zaman o devletin ikiye ayrıldığı mânası çıkmaz. Eğer, böyle olursa, merkeziyetçi olmayan eski Türk idare şekline göre, milletimizin, pek dağınık bir hayat yaşadığı, birleşip devlet kuramadığı gibi bir mânâ da çıkabilir.

Yine, bazı iç karışıklık ve ayrılıkların uzun sürdüğü de olur. Anadolu'daki beğlikler devri gibi. Bu beğliklerin hepsini birer devlet sayabilir miyiz? Bu, büyük bir yanlış olur. Çünkü gerçekte olan şey, batı Türklerinin başsız kalmalarından ibarettir. Nitekim 1806 – 1871 arasında Almanya da başsız kalmış, fakat kimse Prusya, Bavyara, Saksonya, Vurtemberg vesaireyi ayrı birer devlet saymamıştır. Tarih yine Almanya tarihi olarak sayılmış ve okunmuştur. Halbuki biz hâlâ, her sülâleyi ayrı devlet sayıyor ve Türkiye tarihi deyince, pek pek, Osmanlı hanedanı ve cumhuriyet devrini anlıyoruz.

O halde, bu yanlış görüşü nasıl doğrultmalıyız.

Türk tarihini, ancak, kendi şartlarımıza göre gereken değişiklikleri göz önünde tutarak, başka milletlerin kendi tarihlerini ele aldıkları usul gibi bir usulle değerlendirmek suretiyle bir düzene sokabiliriz.

Bu yolda yürüyünce, Türk tarihini ilk önce ikiye ayıracağız:

1. Anayurttaki Türk Tarihi,
2. Yabancı illerdeki Türk Tarihi.

Anayurttaki Türk tarihi, en eski çağlardan XI. Yüzyıla kadar yalnız Doğu Türkelinde geçer. Bu Doğu Türkeli deyimine, bugünkü Moğolistan ile Moskof Avrupa'sının doğu bölümleri de girer.

XI. Yüzyılda batıda, ikinci bir anayurt daha kurulmuştur: Türkiye... Bu da Anadolu, Erran, Azerbaycan, Irak ve Kuzey

Suriye'den meydana gelen yurttur.

Doğu Türkeli ve Türkiye tarihleri, aralıksız bir bütün halinde Türklerin tarihidir. Hem de bu iki vatanın bazen birleşmeleri haliyle...

Yabancı illerdeki Türk tarihi ise, hâkim Türk sülâlelerinin yabancı milletlere dayanarak kurdukları devletlerin tarihidir. Bunlar sürekli olmamış, bir Türk sülâlesiyle o sülâlenin buyruğundaki bir Türk ordusunun başka milletlere hükmetmesiyle başlayarak, sonunda bu Türklerin yabancı çoğunluklar arasında dillerini ve milliyetlerini kaybetmeleri şeklinde devam etmiştir. Bu devletleri, bütün hayatları boyunca Türk devleti saymaya imkân yoktur. Meselâ bugünkü Mısır devleti, Türk askerlerine dayanan bir Türk hanedanı tarafından kurulduğu halde, bugün Mısır tamimiyle bir Arap devleti olmuştur. Bunun için Çin, Hindistan, İran, Doğu Avrupa ve Mısır'da kurulan Türk devletlerini, hanedan ve ordu Türk karakterini taşıdığı müddetçe Türk tarihi kadrosuna sokabiliriz. Hanedan ve ordu Türklüğünü kaybettikten sonra, onları Türk tarihi içinde görmeye imkan yoktur.

Buna göre, Doğu Türkeli ve Türkiye tarihlerinin şemalarını şöyle çizebiliriz:

Doğu Türkelinde:

Sakalar Çağı MÖ. VII Yz. MÖ. III. Yz.

Kunlar Çağı MÖ. III Yz. MS. 216

Siyenpiler Çağı MS. 216-394

Aparlar 394-552

Göktürkler Çağı 552-745

Dokuz Oğuz-On Uygurlar 745-840

Uygurlar Çağı 840-940

Karahanlılar Çağı 940-1123

Karahıtaylar Çağı 1123-1207

Sekizler Çağı 1207-1218

Çingizler Çağı 1218-1370

Çingizler Çağı 1370-1501

Özbekler Çağı 1501-1920

Türkiye’de:

Selçuklar Çağı 1040-1249

İlhanlılar Çağı 1249-1336

Büyük Beğlikler Çağı 1336-1515

Osmanlılar Çağı 1515-1922

Cumhuriyet Çağı 1923–

Ciddi ilim adamlarından meydana gelecek küçük bir tarihçiler grubu, bu şemayı tartışıp, eksik ve yanlış taraflarını bulup düzelttikten sonra, Türk tarihi bu esaslar üzerinde yeniden ele alınmalıdır. Bu yapılmadıkça, okullarda tarihimizi Türk çocuklarına hazmettirmek imkânsız olmaya devam edeceği gibi, milletçe geçmişimize saygısızlık göstermiş olmaktan da kurtulamayız.

Hüseyin Nihâl ATSIZ.

«Çınaraltı» Dergisi, 21 Temmuz 1941, Sayı: 1. Taryhy makalalar